

ODWIECZNE SŁOWO BOGA I CZAS W MYŚLI TEOLOGICZNEJ JANA PAWŁA II

Słowa kluczowe: Jan Paweł II, Odwieczne Słowo, Syn Boży, „pełnia czasów”, objawienie, nowe życie, zbawienie

Key words: John Paul II, the Eternal Word, the Son of God, „the fullness of time”, the revelation, the new life, the salvation

Schlüsselwörter: Johannes Paul II, das Ewige Wort, der Gottes Sohn, „die Fülle der Zeit”, die Offenbarung, das neue Leben, die Erlösung

Tradycja chrześcijańska rozważa w relacji do Stwórcy istotę Słowa odwiecznego, co ma swój wyraz w poznawaniu Boga na drodze naturalnego, jak i zarazem nadprzyrodzonego doświadczania istnienia Boskiej rzeczywistości. Dla papieża Jana Pawła II, odwieczna egzystencja Jezusa jako Boga istnieje we wzajemnej miłości Trójcy Świętej¹. Mówi o tym sam Chrystus w sporze z uczonymi w Piśmie, którzy oskarżali Go o posiadanie w sobie mocy Belzebuba (por. Mk 3,22–30). W odpowiedzi na ten zarzut Jezus odpowiada wezwaniem do dokonania refleksji duchowej nad swym dotychczasowym zatroskaniem o swoje wnętrze i praktyki religijne, co w konsekwencji ma prowadzić słuchających Go do odkrycia w sobie na nowo możliwości życia w strukturach prawdziwej wiary². Chrystus jako nauczający w przypowieściach w formie słów staje się czytelnym znakiem wiary dla ludzi jako Słowo Boga. Na tę prawdę wskazuje Jan Paweł II, który wyjaśnia, że „Jezus mówi o sobie (...) jako Syn Człowieczy. Czyni tak zarówno ze względu na istniejącą w Nim osobową jedność człowieka i Boga, jak i na pedagogikę wiary stosowaną wobec uczniów, których prowadzi stopniowo (...) do poznania tajemnic swej prawdy. Jako Syn Człowieczy nie waha się mówić: „Wierzycie w Boga? I we Mnie wierzcie” (J

* Ks. prof. zw. dr hab. Jacek Neumann – kapłan diecezji elbląskiej, prof. dr hab. nauk teologicznych, doktor nauk humanistycznych, w latach 2009–2010 kapelan, a w latach 2010–2014 dziekan Wydziału Zamiejscowego Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego w Elblągu. Wybrane monografie: *Chryzologiczny charakter życia chrześcijańskiego w świetle pism św. Klary z Asyżu*, Częstochowa 2002; *Kościół trzeciego tysiąclecia w literaturze teologicznej*, Warszawa 2006.

¹ Por. Jan Paweł II, *W Imię Przenajświętszej Trójcy ku Wielkiemu Jubileuszowi Roku 2000* (katechezy wygłoszone od 19 listopada 1997 do 21 marca 2001), Città del Vaticano 2002, s. 374–379.

² Por. Tenże, *Anioł Pański z Papieżem*, Città del Vaticano 1986, s. 58–60.

14,1)³. Chrystus mówił słuchającym Go o Bogu, jako o swoim Ojcu, w taki sposób, że każdy człowiek z tłumu rozumiał Jego przesłanie. Sposób Jezusowego nawiązywania dialogu z ludźmi charakteryzuje się troską o każdego człowieka będącego w potrzebie i zarazem mocą przeobrażającego działania⁴.

Tajemnica Jezusa weryfikuje każde rozumowe poznanie Jego osoby. W świecie mówionego czy pisanego słowa Jezus jest „żywym Słowem i skutecznym” w swym wyrazie. W tej analogii znamienne jest to, że tylko trzy przypowieści Jezusa: o nierozumnym bogaczu, o bogaczu i Łazarzu oraz o faryzeuszu i celniku mają jasno sprecyzowany wydzźwięk istnienia życia nadprzyrodzonego, relacji z eschatologią, czymś żywym w wieczności. Pozostałe przypowieści Jezusowe skupiają się na tematyce codziennej, ludzkiej, ziemskiej egzystencji. Pośrednio odnoszą się do dążeń ludzkich dotyczących zdobywania zasług dla osiągnięcia królestwa niebieskiego. W tych przypowieściach nie mówi się wprost o Bogu, z imienia. Słuchacze jednak mają możliwość odniesienia i skonfrontowania zasłyszanego przesłania do działania zbawczego Boga dostrzeganego w Jezusie. To rodzi w sercach wielu osób z tłumu pragnienie odnowy dotychczasowego życia moralno-duchowego i religijnego oraz wejścia na drogę nawrócenia. Słowa Jezusa „zapraszają” do udziału w „reorganizacji” dotychczasowego stylu życia i otwarcia się w pełni na moc zbawienia oferowaną przez Boga (por. Mk 2,1–3.5). To otwiera oczy wielu na fakt, że Jezus nie jest jedynie prorokiem, ale „żywym i skutecznym” Słowem Boga⁵. „Aby nadać większą wiarygodność swoim słowom – mówi Papież – Jezus odwołuje się do swoich dzieł: do wszystkiego, czego dokonał na oczach uczniów i całej rzeszy. Są to dzieła święte, często cuda, których dokonuje na znak, że mówi prawdę”⁶ Swoją osobą Chrystus ukazuje i wypowiada to, czego dotychczas nie można było zobaczyć czy usłyszeć. Jezus jest Kimś więcej niż tylko usłyszonym słowem dokonującym uzdrowienia duchowego oraz fizycznego. Jest On Słowem z mocą, Słowem, które jest Bogiem dającym zbawienie światu⁷. Potwierdzają to dokonane przez Jezusa cuda uzdrowień, egzorcyzmów, uwolnień opętanych od złych demonów, a nadto wskrzeszenia zmarłych. Na słowa Jezusa wychodzi z grobu zmarły Łazarz, wstaje z mar młodzieniec z Naim czy córka Jaira. W Jezusowej mowie – jak przekonuje Jan Paweł II w swoich katechezach – dominuje niezwykłość ducha, Jego znajomość ludzkich sumień, zdolność rozeznawania złych duchów i wypędzania ich z opętanych, Jego konsekwentnie wierna postawa swemu Ojcu⁸. Jezus żyje jako „posiadający” Słowo Ojca, by być „przekazem” Ojca skierowanym do świata z orędziem zbawienia każdego człowieka. Tym samym jest On tym, który posiada w sobie naturę królestwa Bożego i ukazuje sobą cel swej misji, to jest wprowadzenie ludzi do królestwa niebieskiego.

³ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela* (katechezy wygłoszone od 27 sierpnia 1986 do 19 kwietnia 1989), Città del Vaticano 1989, s. 268.

⁴ Por. Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostolska „Christus vivit” do młodych i całego Ludu Bożego, Loretto, 25 marca 2019*, Poznań 2019, s. 76–78.

⁵ Por. R. Faricy, *Building God's World*, New Jersey 1976, s. 36–71.

⁶ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa*, s. 269.

⁷ Por. E. Schweizer, *Gesù la parabola di Dio. Il punto sulla vita di Gesù*, Brescia 1996, s. 59–62.

⁸ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół*, (katechezy wygłoszone od 10 lipca 1991 do 30 sierpnia 1995), Città del Vaticano 1996, s. 45–52.

„Słowo Boże stało się Ciałem i zamieszkało między nami”, aby potem w darze konsekrowanego chleba i wina było pokarmem dla zdążających do wieczności⁹.

SYN BOŻY JAKO „SŁOWO ŻYCIA”

Jezus – jest Tym, który „wyszedł od Ojca” i „wszedł w świat”, aby objawić Boga – swego Ojca, a w posłaniu Ducha Świętego dać ludziom „możliwość” udziału w życiu Bożym. W tym dostrzega Jan Paweł II dar Bożej opatrności nad stworzonym przez siebie światem, co szczególnie dla chrześcijaństwa jest doświadczaniem bliskości Boga w sposób niejednokrotnie zaskakujący¹⁰. Przez wieki przemawiał Bóg do ludzi „wielokrotnie i na różne sposoby (...) przez proroków, a w tych ostatecznych dniach przemówił do nas przez Syna” (Hbr 1,1–2). „Posłanie” Jezusa stało się „nowością” Boga Ojca ukazaną światu w zrębach czasu i przestrzeni¹¹. Ożyła nadzieja sprawowanej co roku w tradycji żydowskiej tajemnicy Paschy, która w „arce czasu” stała się zapowiedzią królestwa Bożego – wydarzeniem Wieczery Pańskiej, dramatem Wielkiego Piątku i chwalebne go zmartwychwstania Syna Bożego. Tę prawdę przybliży światu w swoim nauczaniu apostołskim Papież z Polski wskazując w sposób bardzo dobitny fakt, że Nazarejczyk dźwigał „sobą” nadzieję „pełni czasów” i ukazał ludzkości tajemnicę zbawienia wpisaną w historię każdego człowieka i w bieg zdarzeń ludzkich dziejów¹². Tak to stał się Chrystus fundamentem i centrum wydarzeń historii; „wszystko przez Nie (Słowo) się stało, a bez Niego nic się nie stało” (J 1,3). Poprzez swoje wcielenie, Jezus, w tajemnicy paschalnej i w posłaniu Ducha Świętego „ukonstytuował pulsujące serce czasów” oraz mistyczną „godzinę”, w której królestwo Boże stało się „bliskie” (por. Mk 1,5)¹³. Tak dokonało się wszczepienie w ziemię korzeni winnego krzewu dającego winny napój przeistaczany mocą słów konsekracji w życiodajną Krew Zbawiciela. Testament Chrystusowej misji zbawienia przejęło chrześcijaństwo, które los ludzkiego życia wszczepia w „Boży krwiobieg” i utrzymuje przy życiu, dzięki mocy życia, wypływającego z przebitego boku Zbawiciela.

W akcie wcielenia – jak wskazuje Ojciec św. – Jezus stał się człowiekiem i poprzez swoją służbę dla realizacji Bożych planów zbawczych, dzięki unii hipostatycznej, staje się „światłem świata” i Synem Człowieczym¹⁴. On to wchodząc w przestrzeń ludzkiego życia daje ludzkości możliwość rozeznania na nowo prawdziwego piękna i dobra mającego swe źródło Boga. Jezus jest Słowem Ojca wypowiedzianym „w tych ostatecznych dniach do nas” (Hbr 1,2), które zwiera sobą

⁹ Por. Joseph Ratzinger – Benoît XVI, *Jésus de Nazareth. De l'entrée à Jérusalem à la Résurrection*, Librairie Éditrice Vaticane 2011, s. 162–168.

¹⁰ Por. Johannes Paul II, *Der Heilige Geist*, St. Ottilien 1993, s. 297–342.

¹¹ Por. Cz. Bartnik, *Chrystus jako sens historii*, Wrocław 1987, 54n.

¹² Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa*, s. 489–494.

¹³ Por. C. Dotolo, *La rivelazione cristiana. Parola, evento, mistero*, Milano 2002, s. 71n.

¹⁴ Por. Jan Paweł II, *Incarnationis mysterium. Bulla ogłaszająca Wielki Jubileusz Roku 2000* (Watykan 29 listopada 1998), n. 9–10; S. Ewertowski, *Transcendencja ludzkiej osoby*, w: *Veritas Christi liberat*. Pod red. K. Parzych-Blakiewicz, P. Rabczyński, J. Wojtkowski, Olsztyn 2014, s. 187–202.

czasy antycznego oczekiwania na zapowiadanego przez proroków Mesjasza, a wraz z Nim na zaistnienie czasów mesjańskich¹⁵. Bóg wypowiedział się przez swego Syna – w Synu, a objawienie, którego autorem jest Bóg Ojciec, stało się poprzez ten fakt orędem zbawienia usłyszanym i widzianym przez świat (por. Hbr 2,3)¹⁶. Ten nowy czas historii ludzkich dziejów został przyobleczonej w szatę Mesjasza, „tkaną od góry do dołu” (J 19,23), o którą świat w osobach żołnierzy symbolicznie rzucił. Chrystus, który w blasku chwały po swej męce zmartwychwstaje jako Dawca życia i świętości, poddaje się woli Ojca. Fakt dokonanego dzieła odkupienia rodzaju ludzkiego – jak wskazuje Papież w swej bulli *Tajemnica Wcielenia* – przywróciło światu barwy prawdziwego piękna Bożej egzystencji znajdującej swe miejsce w zespolonej jedności stworzenia z Bogiem – Stwórcą¹⁷. Jezus jest „nosicielem” wyrazu piękna i jasności Bożego blasku, które nie jest nawet porównywalne z harmonią „ludzkiego piękna”, gdyż wyraża splendor Bożego piękna. Syn Boży jest blaskiem Boga Ojca, a w Nim ten blask emanuje na świat. Poprzez to staje się Chrystus objawieniem prawdy o Bogu Ojcu. Tym samym jest Słowem Ojca – jako „Bóg z Boga, światłość ze światłości, Bóg prawdziwy z Boga prawdziwego”, Tym, który zaświadczył o Bogu Ojcu, którego nikt nie widział (por. J 1,18)¹⁸.

Chrześcijaństwo odczytało w tajemnicy Trójcy Świętej prawdę Bożą, że Ojciec, który nie jest Słowem, ale „ciszą wieczności”, objawił się przez swojego Syna Jezusa Chrystusa, który jest Jego Słowem „wychodzącym z ciszy”. Jezus przychodzi na świat, by mówić o wieczności, a jako Słowo Ojca zostaje intronizowane i otoczone chwałą przez samego Ojca. Akcentując tę prawdę w swoim nauczaniu apostołskim, Jan Paweł II wskazuje na fakt, że „w Jezusie z Nazaretu znalazły swoje wypełnienie wszystkie proroctwa *Starego Testamentu*, które odnosiły się do mającego przyjść Mesjasza, czyli Tego, którego Bóg namaści i pośle dla zbawienia człowieka, dla zbawienia świata”¹⁹. Zatem Bóg, który mówi przez Syna, mówi do ludzi w Kimś jednym, którym jest Chrystus – Jego Syn. To Boże synostwo określa sam Jezus jako swoją właściwość ontologiczną. To przekłada się na nową jakość przekazu objawienia Boga i jego interwencji w historię dziejów ludzkości²⁰. Jezus jako Syn Człowieczy, przyjmując ludzką naturę, ożywia w człowieku uśmierconą grzechem świętość. Ten fakt podkreśla zarazem jedność i pełnię solidarności Boga z człowiekiem i z ludzką słabością. Poprzez cierpienie i doświadczenie śmierci ludzkiej staje się Jezus fundamentem nowego kapłaństwa i spełnieniem ofiary paschalnej celebrowanej w nawiązaniu do starotestamentalnych obrzędów tradycji żydowskiej.

¹⁵ Por. Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, Rzym 4 marca 1979, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2000, s. 6–76.

¹⁶ Por. Cz. Rychlicki, *Bosko-ludzkie misterium chrześcijaństwa*, w: *In Persona Christi*, red. K. Gózdź, t. I, Lublin 2009, s. 255–277.

¹⁷ Por. Jan Paweł II, *Incarnationis mysterium*, 2n; L. Balter, *Jezus Chrystus, Jedyne Zbawiciel świata wczoraj, dziś i na wieki*, *Communio* 2 (1997), s. 125–128.

¹⁸ Por. J. Ratzinger, *Voici quel est notre Dieu, Le credo du nouveau pape*, Paris 2001, s. 187–188; K. Gózdź, *Realność więzi z Chrystusem*, w: *Teologia i świat osoby*, red. Cz. Bartnik, Lublin 2008, s. 30–35.

¹⁹ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa*, s. 138.

²⁰ Por. J. Ratzinger, *Dio e il mondo*, Cinisello Balsamo 2001, s. 62n.

Dla Jana Pawła II misja Jezusa, w aspekcie eschatologicznym urzeczywistnia pełnię miłości Boga Ojca – Stwórcy względem świata i wszystkich ludzi²¹. „Tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne” (J 3,16). Bóg Ojciec „zlewa” na swego Syna „przeznaczenie” świata i dokonanie odkupienia rodzaju ludzkiego. Wszystko w zamyśle Bożym zostaje poddane zbawieniu dokonującemu się w Synu i przez Syna. Ta „mowa” Ojca w Synu wyraża odwieczną wolę Bożą objawiającą się w darze nowego przymierza (por. Ef 1,9–10). Dzięki woli Ojca wszystko ma już swe wypełnienie w dokonanym dziele odkupienia rodzaju ludzkiego przez Syna Bożego. Nie jest to już pewna idea Boga, która była zapowiedzią w zapisie historii świata, ale rzeczywiście dokonanym odkupieniem człowieka. Bóg Narodu Wybranego staje się przez Jezusa i w Jezusie Bogiem wszystkich narodów wszystkich czasów²². Bóg bowiem darzy miłością swoją stworzony przez siebie świat i ten świat podtrzymuje nadal przy życiu w jedności ze sobą.

W swoim pasterskim przesłaniu podczas jednej z audiencji generalnej w Roku Odkupienia, Jan Paweł II wyraził istotę tej miłości wskazując, że Bóg Ojciec posyłając na świat swego Syna pragnie, aby każdy człowiek miał w Nim życie i w Jego łasce pełnię zjednoczenia z Nim²³. To ukazuje prawdę, że każdy człowiek jest wezwany do życia miłością Bożą emanującą z Boga i rozlewającą się na wszystkich ludzi. Dlatego posłał Ojciec swego Syna, aby „oznajmił tajemnicę swej woli według swego postanowienia, które przedtem w Nim powziął dla dokonania pełni czasów, aby wszystko na nowo zjednoczyć w Chrystusie jako Głowie: to co w niebiosach, i to, co na ziemi” (Ef 1,9–10). W tym zawiera się bogactwo miłości Bożej względem człowieka, która raz wyrażona przez Ojca w stwórczym „Niech się stanie” (Rdz 1,3), trwa niezmiennie przez całe dzieje ludzkości wszechczasów. Bóg kocha stworzony przez siebie świat, który jest niejako metaforą i symbolem Jego obecności. Świat jest przeznaczony Bogu. Stworzenie świata było wyrazem miłości Stwórcy do stworzenia. Posłanie na świat Bożego Syna ma na celu danie każdemu człowiekowi Bożego życia, analogicznie do „tchnienia” danego w akcie stworzenia pierwszemu człowiekowi ulepiionemu z gliny²⁴.

Jezus Chrystus urodził się z niewiasty Maryi, aby zamieszkać między ludźmi w strukturach ziemskiej egzystencji i tym samym ludzkość odnowić. Misję zapoczątkowanego przez Jezusa dzieła zbawienia – jak podkreśla papież Jan Paweł II – kontynuuje Kościół jako Mistyczne Ciało Chrystusa²⁵. W swym oddziaływaniu na świat Kościół strzeże i przekazuje depozyt Bożej prawdy poprzez działanie misyjne mocą Ducha Świętego. Ten mandat Kościoła wyrasta z korzeni posłania Syna Bożego przez

²¹ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa*, s. 236–241.

²² Por. P. Coda – Ch. Hennecke, *La fede, evento e promessa*, Roma 2000, s. 94n.

²³ Por. Jan Paweł II, *Przemówienie na audiencji generalnej „Miłość Boga czeka na odpowiedź człowieka”* z 13 II 2002, *L'Osservatore Romano* (wersja polska) 4 (2002), s. 13; Tenże, *Przemówienie na audiencji generalnej „«Poszukiwany» przez Boga, człowiek «szuka Boga»”* z 5 VII 2000, *L'Osservatore Romano* (wersja polska) 1 (2001), s. 34–35.

²⁴ Por. <http://papiez.wiara.pl/doc/1558211.Duch-Swiety-wprowadza-nas-w-Boza-Prawde.Katechezapapieża Franciszka z 15 maja 2013 roku>.

²⁵ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół*, s. 73.

Ojca dla zbawienia świata. Bóg Ojciec „przemówił w swoim Synu”, który stał się objawieniem Boga i relacji osobowych istniejących w Trójcy Świętej²⁶. Tajemnica objawienia osobowych relacji transcendentnego Boga stała się dostrzegalna w immanentnej sferze życia ludzkiej historii. Chrystus przychodzi na świat jako Bóg, przyjmuje naturę ludzką, staje się niejako „wyjściem Boga z samego siebie” i „wejściem w rodzaj ludzki”²⁷.

SŁOWO I CZAS

Objawienie świadczy, że Bóg w Chrystusie „przychodzi w czasie”, stał się „znakiem czasu” w czasie ludzkich dziejów²⁸. „Gdy nadeszła pełnia czasów” zaczęła się dokonywać historia „pełni”. Czas nie został zatrzymany przez Słowo – Jezusa, przez Ojca – żyjącego wiecznie czy Ducha Świętego – dar wiecznej miłości w Bogu, ale „wspiął się w przyszłość” znaną tylko Ojca. Poprzez swoje objawienie – jak wyjaśnia w swym nauczaniu Jan Paweł II – Bóg dał się poznać człowiekowi w każdym czasie ludzkiej historii²⁹. To przekonuje, że Syn Boży stał się po to człowiekiem, aby „przyjść z wysokości nieba” w ludzkie dzieje. Jezus przyjął wymiar historycznego istnienia, umiejscowionego w czasie i w przestrzeni, a tym samym sprawił, że historia ludzkiej rzeczywistości stała się Jego własną historią. W konsekwencji „nasz czas stał się czasem wieczności, nasza śmierć «śmiercią» Boga nieśmiertelnego”³⁰.

„Gdy nadeszła pełnia czasów, Bóg posłał swego Syna” (Gal 4,4). Św. Paweł przedstawia tę myśl w formie literackiej jako *Sendenformel* (forma posłania) z podtekstem zainicjowania „akcji apostołskiej”, którą on Apostoł Narodów podjął i kontynuował w krajach misyjnych. Przyjście Chrystusa na ziemię odczytuje on jako „pełnię realizowania się” zapowiedzi prorockich z pism *Starego Testamentu*. W Gal 4,4 użyty zwrot *plenitudo temporis* (*το πληρωμα του χρονου*) w kontekście czasu nie odnosi się tylko do pełnej stabilności biegu wydarzeń wpisanych w fazę odmierzanego czasu i spełnienia się zapowiedzi w czasie. Ten zwrot wyraża „czas posłania odwiecznego Syna Bożego” w czas ludzkich dziejów „dla dokonania pełni czasów” (Ef 1,10). Wyraża nie czas natężonego trwania, lecz kontynuację. Czas jako trwanie pewnego fenomenu nie zostaje spełniony, wyczerpany, lecz trwa i przechodzi w „działanie” zbawczej inspiracji twórczej w ludzkiej historii bez terminowych ograniczeń. Ma to znamiona Bożego działania eschatologicznego „wychodzącego” z Ojca i „wchodzącego” w misję Syna – Jezusa. Widoczne jest to najbardziej w „czasie” zmartwychwstania Ukrzyżowanego jako zespolenie życia w granicach ludzkiej

²⁶ Por. R. Fisichella, *Dio e amore, Commento teologico-pastorale a „Deus caritas est”*, Citta del Vaticano 2006, s. 5n.

²⁷ Por. E. Sienkiewicz, *Osoba ludzka w kontekście encykliki Benedykta XVI „Deus caritas est”*, Studia Koszalińsko-Kołobrzeszkie 13 (2008), s. 265–293.

²⁸ Por. P. Scarafoni, *I segni dei tempi. Segni dell'amore*, Milano 2002, s. 81n.

²⁹ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa*, s. 188n.

³⁰ K. Rahner, *Corso fondamentale sulla fede. Introduzione al concetto di cristianesimo*, Ciniello Balsamo, Milano 1990, s. 287, (tł. wł.).

egzystencji Jezusa z wiecznie istniejącym Bogiem Ojcem. Chrystus jest „warunkiem nowości” Boga w czasie, możliwością, gdyż Ojciec „przemówił” w Nim do ludzi, aby zbawić świat³¹.

Sam „czas nie dobiegł końca” (por. Ef 1,10), lecz się wypełnił, dopełnił. „Pełnia czasów” stała się początkiem zapowiadanego zbawienia człowieka podjętego przez Syna Bożego. Bóg sam interweniował w bieg zdarzeń historii sprawiając „przełom” w dziejach ludzkości. Tym „przełomem” jest Syn Boży, Jego wcielenie, dzięki czemu świat otrzymuje w darze nowy wymiar „zdążania do świętości”³². Poprzez fakt, że Chrystus jest pokornym sługą, została „otwarta” ludzkości droga dojścia do Boga Ojca szczególnie tym, którzy w dawnym czasie byli „zniewoleni”. W akcie wcielenia Syna Bożego dokonała się wielka „eksplozja” zamierzchłych czasów ku trwaniu i zdążaniu do wiecznej świętości. Jezus chociaż był Bogiem, pod sercem Maryi – niewiasty był niejako „wszczepiony” jak winna latorośl w krwiobiegu karmiącej go sobą Matki. Poprzez przeniknięcie czasu życia ludzkiego obecnością Boga, czas człowieka nabiera wymiaru „czasu liturgicznego”, „czasu świętego”. Odwieczny Bóg działał w ograniczonym schemacie odmierzania czasu przez człowieka. Chrystus przychodzi w czasie, aby być dla świata czasem, „czasem liturgicznym” odmie- rzającym historię zbawienia³³.

„Chrystus – czas” przychodzi, aby być trwaniem „czasu” w „czasie liturgicznym”, który z dziejów ludzkości czyni historię zbawienia. Jezus staje się Tym, który w „czasie” rodzi wszystko, daje rozwój, pomnaża owoce dobra i prawdy. On jest początkiem, „trwaniem” i przyszłością czasu jako „pełni”. On jest Alfą i Omegą, Początkiem i Końcem, Chrystus „wczoraj, dziś i na zawsze” (Hbr 13,8). Człowiek nie może poznać Boga „bez Boga”. Dlatego doznaje pomocy od Odwiecznego Słowa, który pomaga ludziom poznać Ojca. Syn Boży poprzez osobowe objawienie siebie pozwala poznać światu Boga Ojca, gdyż poznanie Syna jest poznaniem Ojca. „Wszystko zostało objawione przez Słowo”. Przez żywe Słowo zostaje poznany żywy i prawdziwy Ojciec, a istotą „pełni” jest to objawienie Boga Ojca przez Odwieczne Słowo w ludzkim ciele. Fakt przyścia na świat Syna Bożego nadaje dziejom ludzkości „nowość życia”. Dla Jana Pawła II *novum* Boga jest specyfiką objawienia się Boga Ojca światu przez Syna Człowieczego. Wcielenie jest pierwszą „nowością” Słowa wpisującego się w historię ludzkich dziejów i jest „źródłem” każdej następującej „nowości” Boga zaistniałej w ludzkiej egzystencji³⁴.

Dla Papieża, sens „pełni czasów” jako dokonujące się objawienie Boga w Synu Bożym nie jest tylko „pełnią” istniejącego świata w Jezusie i z Nim Boga Ojca, lecz także poznaniem doskonałości Boga³⁵. Jezus jest „miejscem” doskonałej w Nim obecności „mieszkającego” w Nim Ojca. Poprzez swoje wcielenie stał się Chrystus „pełnią” w wymiarze posiadanych i udzielanych światu Bożych darów. „Pełnia czasów” – jak wskazuje Ojciec św. w swoich katechezach podczas audiencji środo-

³¹ Por. H. Sewe – R. Minnerath, *La libertà dell'atto di fede*, w: *Il Concilio Vaticano II. Recezione e attualità alla luce del Giubileo*, (a cura di R. Fisichella), Milano 2000, s. 631–637.

³² Por. R. Penna, *Lettera agli Efesini. Introduzione, versione e commento*, Bologna 1987, s. 97n.

³³ Por. Cz. Bartnik, *Cur Deus homo*, w: *Bóg człowiekiem*, Lublin 1989, s. 347–358.

³⁴ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa*, s. 187–190.

³⁵ Tamże, s. 191–193.

wych na temat wiary – dokonuje się w „pełni Boga” i wyraża istotę „pełni życia”³⁶. W niej objawia się na drodze wiary wszechmogący Bóg jako Stworzyciel, Zbawiciel i Uświęciciel ludzkości. Człowiek wiary dostrzega w Trójcy Świętej źródło życia i świętości, co odpowiada pragnieniu wszczepienia się w „życiodajny krwiobieg Boga”. Bóg objawiając się człowiekowi na drodze wiary ubogaca świat swoimi darami, miłością, prawdą, życiem, gdyż sam jest źródłem dobra, prawdy, miłości, prawdziwego życia. Przez swego umiłowanego Syna objawia to wszystko, co jest Jego zamiarem od wieczności, co dokonuje się w terażniejszości i co przygotował ludziom na wieki³⁷. W Jezusie Bóg komunikuje się z ludźmi w pełni rzeczywistości swego istnienia i pełni absolutnej przynoszącej światu dar zbawienia i pojednania (por. Kol 1,19–2,9; Ef 1,23; J 1,16; 1 Kor 15,28). Bóg, „Ten, który rozkazał ciemnością, by zajaśniały światem, zabłysnął w naszych sercach, by olśnić nas jasnością poznania chwały Bożej w obliczu Chrystusa” (2 Kor 2,6). W tym daje się odkryć prawdę o Jezusowej misji zbawczej: „On, istniejąc w postaci Bożej, (...) ogołocił samego siebie, przyjąwszy postać sługi, stawszy się podobnym do ludzi. A w zewnętrzny przejawie, uznany za człowieka, uniżył samego siebie, stawszy się posłusznym aż do śmierci i to śmierci krzyżowej. Dlatego też Bóg Go nad wszystko wywyższył i darował Mu imię ponad wszelkie imię, aby na imię Jezusa zgięło się każde kolano istot niebieskich i ziemskich i podziemnych. I aby wszelki język wyznał, że Jezus Chrystus jest Panem ku chwale Boga Ojca” (Flp 2,6–11). Pochodząc od Boga Ojca Jezus, Jego Syn jest „odblaskiem Jego chwały i odbiciem Jego istoty” (Hbr 1,3).

„PEŁNIA” JAKO ZBAWIENIE

Idea „pełnia czasów” (*το πληρωμα του χρονου*) wpisuje się w bieg wydarzeń historii zbawienia. W swoim przekazie o ekonomii zbawienia św. Pawła pisze: „Bóg (...) w Nim wybrał nas przed założeniem świata, abyśmy byli święci i nieskalani przed Jego obliczem. Z miłości przeznaczył nas dla siebie jako przybranych synów przez Jezusa Chrystusa, według postanowienia swej woli, ku chwale majestatu swej łaski, którą obdarzył nas w Umiłowanym. W Nim mamy odkupienie przez Jego krew – odpuszczenie występków, według bogactwa Jego łaski. Szczodrze ją na nas wylał w postaci wszelkiej mądrości i zrozumienia, przez to, że nam oznajmił tajemnicę swej woli według swego postanowienia, które przedtem w Nim powziął dla dokonania pełni czasów, aby wszystko na nowo zjednoczyć w Chrystusie jako Głowie: to, co w niebiosach, i to, co na ziemi” (Ef 1,3–10). „Czas” (*chronos*) nie tylko wyraża „kondycję” zbawienia czy „spełnienie się” zapowiedzianego przyjścia Mesjasza (por. Gal 4,4), lecz stał się „czasem” pełni (*kairos*) „czasu” dokonanej dzięki ofierze Jezusa. Ekonomia zbawienia „wyjaśnia”, że Bóg Stwórca jest właśnie Ojcem Jezusa Chrystusa scalającego Stare i Nowe Przymierze, co jest jednym i tym samym działaniem Boga. Oba Przymierza korespondują ze sobą, a „czas pełni” jest efektem Bożej

³⁶ Por. Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa*, s. 214–218.

³⁷ Por. P. Gisel, *La creazione*, Genova 1987, s. 225–229.

ekonomii zbawienia i stanowi centrum historii zbawienia. Ten zaistniały „czas” wyjawia odwieczną zbawczą wolę Ojca względem przez Siebie stworzonego świata³⁸.

W perspektywie Ef 1,3–10, Chrystus dopełnia „czas” w sensie eschatologicznym, z uwzględnieniem przeszłości ludzkości i z zapatrywaniem na na zbawczą przyszłość każdego człowieka. Ten wymiar eschatologii „pełni czasów” wyraża pojęcie „przyjęcia” przez Jezusa swego „bycia” w strukturach ludzkiej natury ograniczonej czasem i zarazem jest „nośnikiem” spełniania się historii zbawienia w dziejach ludzkości w aspekcie *kairos* (por. 2 Kor 6,2; Ef 5,16), gdyż „w Chrystusie ochrzczony żyje bez czasu” (por. 1 Kor 10,11; Ef 9,26; 1 Pt 4,7)³⁹.

W „czasach teraźniejszości” zawiera się „znak końca”, zbliżanie się „czasów ostatecznych” i zaistnienie „nowych”. „Czas się wypełnił i bliskie jest królestwo Boże” (Mk 1,15). „Pełnia czasów” wyraża również walor teologiczny czasów „dany” przez Boga Narodowi Wybranemu. Jednak „pełnia czasów” znajduje swoje uzasadnienie najbardziej zrozumiałe w interpretacji chrystologicznej. „Pełnia Boskości” – jak wyjaśnia Jan Paweł II – „zamieszkała” poprzez akt wcielenia Jezusa w ludzkiej naturze⁴⁰. Chrystus stał się „Nowym Adamem”, Tym, który „przynosi” życie Boże w życie świata dotkniętego grzechem, cierpieniem i śmiercią. Dokonujący się w Jezusie „czas zbawienia” ma już wymiar wieczności, do której człowiek od początku swego zrodzenia jest przeznaczony. Człowiek jest powołany do „wiecznego trwania” z Bogiem w szczęśliwej wieczności. Chrystus ukrzyżowany i zmartwychwstały, wpisany w „czas zbawienia”, podprowadza ludzkość do wieczności. Wyprowadza ją z życia ograniczonego czasem ziemskiej tylko egzystencji i wprowadza w wieczne życie Boga. Życie Boże, wieczność, wykracza poza ramy doczesności znane człowiekowi z ludzkich doświadczeń. Ten dar dany ludzkości przez Ojca, w Jezusie, dopełnia dzieło powołania człowieka do świętości i wiecznego zbawienia. Przez trwanie w Bożej sprawiedliwości, pokoju i nowym życiu – czyli w zjednoczeniu z Jezusem Chrystusem – człowiek wchodzi w zakres oddziaływania „dynamicznej” egzystencji Boga objawionej we wspólnocie trynitarniej. Przez fakt swego zmartwychwstania daje Jezus ludzkości moc wyjścia w „czasie” z więzów życia w grzechu, wprowadzając we wspólne trwanie w *agape*. To otwiera człowiekowi horyzont poznania swego miejsca w danym „czasie i przestrzeni” swej egzystencji i skłania do podjęcia decyzji aktem wolnej woli wyboru „powrotu” na drogę zbawienia z dotychczasowego kroczenia ścieżkami grzechu⁴¹. „Czasowość” trwania w grzechu staje w korelacji do bezkresnej wieczności bycia zbawionym. „Wszystko, co jest pod słońcem” – życie ludzkie i jego sens – ma w swej perspektywie przemijania i ograniczoności sposobność wejścia w koleiny „filozofii pełni” ukazanej światu w Betlejem, gdzie „Słowo stało się ciałem i zamieszkało wśród nas” (J 1,14). Jezus sobą sprawił, że „pełnia czasów” stała się „czasem pełni”. W tym sensie człowiek i jego natura nie została „unicestwiona”, lecz na nowo otrzymała łaskę bycia taką, jaką była od stworzenia do chwili zaistnienia w niej grzechu pierwotnego.

³⁸ Por. B. Forte, *Teologia della storia. Saggio sulla rivelazione, l'inizio e il compimento*, Milano 1991, s. 246–261.

³⁹ Por. R. Penna, *Lettera agli Efesini. Introduzione, versione e commento*, Bologna 1988, s. 97.

⁴⁰ Por. Jan Paweł II, *W Imię Przenajświętszej Trójcy*, s. 383–385.

⁴¹ Por. G.L. Müller, *Chrystologia – nauka o Jezusie Chrystusie. Podręcznik teologii dogmatycznej*, Kraków 1998, s. 429–459.

W myśli teologicznej Jana Pawła II, „pełnia”, jako zbawienie dokonane przez Jezusa w dziele odkupienia stała się nową perspektywą życia człowieka w sferze wiecznego szczęścia w niebie⁴². „Chrystus ofiarował samego siebie za wszystkich” (Hbr 7,27). Ta jedyna ofiara Jezusa stanowi apogeum historii zbawienia, która przywraca światu „czas stabilności” (por. Rz 3,26). „Jeden za wszystkich” (por. Hbr 9,12; 10,10) i „wszystko jeden raz” stało się doskonałą ofiarą paschalną Syna Bożego. Od tego „czasu” chrześcijaństwo żyje przez Chrystusa – Alfę i Omegę, a ludzkość przeżywając swoje odkupienie w „czasie liturgicznym” odkrywa wartość całej swej egzystencji przenikniętej Bożą łaską. Świat zatem trwa w prawdziwym „czasie”, gdy jedynie w wiernym Bogu ma swoje „zaczepienie”⁴³.

„Czas” identyfikuje się z Chrystusem i Jego dziełem zbawczym. On to jako Zbawiciel świata jest całym sobą „wczoraj, dziś i na wieki” (Hbr 13,8). Świat, „wchodząc” w Chrystusa, przeniknięty zostaje bezgraniczną łaską „bycia posłanym” do zbawienia i trwania w wolności i usprawiedliwieniu. Doświadczenie „czasu” Chrystusa jest życiem „przez Chrystusa, z Chrystusem i w Chrystusie”⁴⁴. To nadaje ludzkiej egzystencji walor świętości, która przez Boga udzielona ludziom pomaga im wyrzec się zła i zczyńić wszystko, by grzech ponownie człowieka nie opanował. Chrystus jako inicjator „odnowy” – jak naucza Jan Paweł II – prowadzi ludzi przez drogi życia ziemskiego i ma moc otworzyć człowiekowi bramy wiecznego szczęścia⁴⁵. Tak jak misterium paschalne Jezusa dokonało odkupienia ludzkości, tak na nowo odkrywana jest przed światem w historii sposobność zejścia z drogi grzechu i wejścia w ślady męki Jezusa i Jego zmartwychwstania.

„Czas” jest w Chrystusie, „czasem” jest Chrystus. To otwiera ludzkości perspektywę nie tylko „życia w czasie”, ale i celebrację „czasu” jako udział w „pełni życia” z Bogiem, która jest dla każdego człowieka „pełnią zbawienia”. W tej analogii – jak wskazuje Ojciec św. – Chrystus jest „nowym początkiem” życia ludzkiego, „nowością” jako przyszłość i przeszłość „nowości”⁴⁶. W tym świetle Jezus daje możliwość życia już „przyszłością”. Ma ono swoje zakotwiczenie w „Baranku nieskałanym i zmartwychwstałym” (por. Ap 21,1), który obdarza swoich wiernych mocą uwolnienia z więzów grzechu i daje sposobność trwania w łasce Bożej. Ta „nowość” Bożego działania odnawia i umacnia ludzkie życie oraz przysposabia człowieka do świętości. W tym znaczeniu „czas liturgiczny” jako „czas pełni zbawienia” celebruje wydarzenie przychodzącego Boga do swego stworzenia⁴⁷.

⁴² Por. Johannes Paul II, *Der Heilige Geist*, s. 201–202.

⁴³ Por. J. Królikowski, *Wokół podstaw teologii słowa Bożego*, w: *In Persona Christi*, red. K. Gózdź, Lublin 2009, t. I, s. 315–330.

⁴⁴ Por. M. Gagliardi, *La verita e sintetica. Teologia dogmatica cattolica*, Siena 2017, s. 117–145.

⁴⁵ Por. Jan Paweł II, *Jubileuszowy Rok Odkupienia*, Città del Vaticano 2002, s. 422–423.

⁴⁶ Tamże, s. 392–394.

⁴⁷ Por. G. Kraus, *Nauka o łasce – Zbawienie jako łaska. Podręcznik teologii dogmatycznej*, Kraków 1999, s. 201–260.

„STANIE SIĘ” SŁOWA

Wejście Syna Bożego w dzieje ludzkie jest wyrazem „prostoty” i „wolności” Boga. „Pełnia czasów” jest pieśnią radości i nadziei w przeciwieństwie do panującego w świecie od grzechu pierworodnego zła, chaosu, nicości i tragizmu. *Modus vivendi* Słowa, które „stało się ciałem” nadaje światu barwy pokoju, prawdy, wolności, prawdziwego życia, zmartwychwstania. Tę prawdę podejmuje w swoim przesłaniu apostoelskim Jan Paweł II, wskazując, że Słowo przychodząc w danym „czasie i przestrzeni” objawia ludzkości życie w „strukturach” wieczności⁴⁸. Jezus jest niejako „możliwością Boga” poza Bogiem, objawieniem się Boga poza „swoim czasem”, tj. wiecznością. To odkrywa prawdę, że „czas” człowieka nie ma początku w upadku Adama, lecz jest możliwością bycia wolnym. Historia ludzkości nie może być historią wiecznie trwającego upadku. Przeciwnie, historia znajduje swój sens ostateczny w „możliwości” odkrycia życia „nowością” i w „nowości możliwości”. Dlatego wcielenia Słowa, Jego Pascha, wyznacza światu nowe horyzonty „czasu”⁴⁹. Krzyż Jezusa jako owoc niesprawiedliwości ludzkiej „wprowadza” człowieka w poszukiwania tego, co „jest” rzeczywiście po śmierci ludzkiej. A tam jest wieczność!

„Pełnia czasów” nie jest „końcem czasów” ani „czasem końca”. Byłoby to zaprzczeniem nadziei, która prowadzi do „wiary, nawet wbrew nadziei”. „Czas” jest aktem stwarzającym i konstytuującym i trwa bez końca w sferze duchowej. Potwierdza to unia hipostatyczna Jezusa, gdy Chrystus w tajemnicy wcielenia łączy naturę Boską z naturą ludzką. Ciało ludzkie Jezusa jest świadectwem ograniczonej w „czasie” egzystencji biologicznej człowieka do momentu śmierci. Zarazem w Jezusie „czas” jest „pełnią wieczności”, gdyż *kairos* to nie *chronos*. Dlatego Chrystus „odnawia” wszystko ograniczone „czasem” poprzez przekazanie światu daru wiecznego zbawienia⁵⁰.

W myśli teologicznej Jana Pawła II, Bóg jest Sprawcą dynamizmu w „czasie” i stał się „pełnią immanentnego bycia”⁵¹. Zatem „stawanie się” z mocy Bożej jest życiem. Sam Bóg „staje się” dającym życie w swej „mowie” objawiając, że to co nie możliwe staje się możliwe na Jego słowo i nabiera formy „czasu” trwania. W przekazie *Księgi Rodzaju* o stworzeniu świata natchniony Autor zapisał: „I rzekł Bóg: Niech stanie się światłość. I stała się światłość” (Rdz 1,3). „I widział Bóg, że światłość była dobra. (...) I nazwał Bóg światłość dniem (...). Potem rzekł Bóg: Uczyńmy człowieka na nasz obraz i podobieństwo (...). I stworzył Bóg człowieka (...)” (Rdz 1,4–26). Jezus w swoim przyjsciu od Ojca do stworzenia wyjawia to, czym żyje Bóg – miłością. On sprawia, że w „pełni czasów” Bóg „czyni wszystko nowe” i tym samym ukazuje udział Boga w „odnowie” świata i „nową obecność” człowieka w Bogu. „Czas” jest ciągłym stwarzaniem przez Boga w człowieku „nowego życia”. Dokonuje się to w procesie rozpoczętego przez Boga aktu stworzenia świata. Jest On niejako „początkiem” świata, który permanentnie trwa, jest tym *hic et nunc*, co otrzymało dar „ciągłej nowości”. „Nowość” przyszła od Boga w Jezusie

⁴⁸ Por. Jan Paweł II, *W Imię Przenajświętszej Trójcy*, s. 437–439.

⁴⁹ Por. M. Morwood, *Understanding God and Jesus in a New Millenium*, Mystic 2002, s. 44–52.

⁵⁰ Tamże, s. 53–71.

⁵¹ Por. Jan Paweł II, *W Imię Trójcy Przenajświętszej*, s. 371–373.

Chrystusie i przejawia się procesie urzeczywistniania prawdziwych wartości Bożego życia w świecie⁵². Chrystus stał się niejako „nośnikiem” tego, co jest wpisane w dzieło stworzenia i zbawienia, w kosmologię i objawienie, jest „Tak” Boga Ojca wypowiedzianym względem świata, Słowem, które „stało się ciałem i zamieszkało wśród ludzi”. Po fakcie wcielenia Bóg nie mówi już o sobie w historii świata. Teraz „mówi” to Jego Syn w wydarzeniach zbawczych poprzez swoją mękę, krzyż, śmierć na Golgocie i swoje chwalebne zmartwychwstanie. To jest „przejaw” łaski Boga dla „odnowy” świata w „czasie” naznaczonym miłością zbawczą. „Pełnia czasów” w korelacji do „stania się” Słowa jest więc „czasem łaski”, „czasem”, w którym Bóg posyła do serc ludzkich Ducha Świętego, który woła: „Abba, Ojcze” (Gal 4,6). Tym samym „pełnia czasów” jest „czasem wolności” i „czasem wyzwolenia” wprowadzającym człowieka na drogę świętości i wiecznego zbawienia⁵³.

W „staniu się” Słowa dopełnił się dialog między Bogiem i światem, którego zapowiedzią był w Narodzie Wybranym dialog Najwyższego z Izraelitami. W poznaniu zaś Jezusa przez ludzi objawia się sam Bóg o obliczu miłości stwórczej i zbawczej. „Kto Mnie widzi, widzi i Ojca Mego”, powie Jezus do Filipa, gdy ten prosił Go: „Pokaż nam Ojca” (por. J 14,9). Ze „słuchania” Syna Bożego emanuje „widzenie” Ojca. Kto zatem „widzi” Syna Bożego, „słucha” Ojca. W tej analogii „słuchanie” jest niejako „prawdziwą ikoną Niewidzialnego”. W Słowie można „słuchać” Ojca, który staje się obecny w „słowie” i „słuchaniu”. To ma swoją wymowę w wydarzeniu zbawczym, gdy Ojciec, który przychodzi w Synu, cierpi aż do męki na krzyżu, aby być „usłyszany”. Cierpi, aby otworzyć uszy. Dlatego Jezus tak wielu z grona głuchoniemych przywrócił słuch i mowę, aby „usłyszawszy” mogli „głosić” światu – kim jest Bóg (por. Mk 7,31–37)⁵⁴.

ODWIECZNE SŁOWO BOGA I CZAS W MYŚLI TEOLOGICZNEJ JANA PAWŁA II

STRESZCZENIE

Jezus Chrystus jako Słowo życia jest tym, który „wychodzi” od Ojca i „przychodzi” na świat, aby objawić ludzkości ukryte od wieków oblicze Boga i obdarzyć Duchem Świętym, co w konsekwencji staje się jednocześnie udziałem człowieka w życiu Boga. W tym kontekście należy dostrzec element nadziei człowieka i jego wizji przyszłości w świetle objawienia Jezusa Chrystusa. Chrystus przychodząc w ludzkim ciele ukazuje sens istnienia ludzkiej egzystencji, w perspektywie Bożego stworzenia i wezwania do zbawienia. Dla Jana Pawła II, Chrystus istniejąc w „czasie i przestrzeni” daje strukturze ludzkiego istnienia możliwość rozeznania wieczności. Jako Światło świata Syn Człowieczy ukazuje specyfikę przestrzeni życia i bogactwo darów Ojca obdarzającego rodzaj ludzki nowym wymiarem egzystencji.

⁵² Por. C. Dotolo, *La rivelazione cristiana*, s. 92n.

⁵³ Por. B. Forte, *Teologia della storia*, s. 253n.

⁵⁴ Por. R. Pesch, *Il vangelo di Marco*, Brescia 1980, s. 33–134.

Jezus jako Słowo Ojca objawia istniejącą harmonię trynitarną, która emanuje Bożymi darami na świat. Chrystus jako Syn Boży jest Słowem Ojca. Jako Bóg prawdziwy z Boga prawdziwego, jest Tym, którego Ojciec posłał na świat celem zbawienia każdego człowieka. Bóg Ojciec objawia się – jak naucza Jan Paweł II – przez swojego Syna, Jezusa Chrystusa, który jest Jego Słowem wychodzącym z *silenzio*, z milczenia. Jezus przychodząc na świat „mówi” ludzkości o swym Ojcu i o dokonujących z „milczenia Boga” wielkich dziełach stwórczych i zbawczych. W Jezusie Chrystusie urzeczywistnia się dar obecności Boga – w Eucharystii. Ten dar nowej „jakości” objawienia się Boga jest wymownym faktem interwencji Boga w historię świata, którego jest on Stwórcą. Jeśli Syn Boży istnieje poprzez swoją egzystencję w wymiarze ziemskim, to nadal pozostaje „objawieniem niebieskim”. Chrystus w pełni solidaryzuje się z człowiekiem i jego ludzką słabością. Dlatego sprawia, że cierpienie i doświadczenie ludzkiej śmierci staje się fundamentem Jego kapłaństwa i sensem Jego własnej Paschy.

THE ETERNAL DIVINE WORD AND TIME IN THE THEOLOGICAL IDEA OF JOHN PAUL II

SUMMARY

„In the beginning was the Word, and the Word was with God, and the Word was God, and (...) the Word became flesh and dwelt among us” (Joh 1,1–14). Jesus as the eternal divine Word comes from God and is really God. Jesus’ origin, His provenance, is the true „beginning” – the primordial source from which all things come, the „light” and the „time” that makes the world into the cosmos. Consequently, He is making known the terms and the demands, which are necessary to perform in order to receive the „new life” of God and the participation in His heavenly kingdom. Certainly the proclamation of Jesus as the eternal Word of God had in itself the announcement of truth and the understanding of the plan divine with regard to mankind, which had the character of salvation on the aspect of eschatology. In the theological idea of saint John Paul II, what is distinctive in Jesus proclamation about your Father-God, is the „signs of time”, which gave people the possibility to see and understand the situation of daily life in the reality of salvation. If the announcement of Jesus is true, it has to grant for historical reconstruction and has to express his truth on the new dimension of existential. In this situation, the answer of the man of faith has to be the motivation to take up the „deed” of the renovation of self-life and the imitation of God. This constitutes as the Christian thought that the central point of the theological interpretation of the value of salvation is realized – *hic et nun* – as the historical and existential value of the human life in the right of the kingdom divine. The proclamation of Jesus as the Word of God about the „new life”, presents to man the values of the divine existence. On one hand, it is the gift of freedom and the liberation from sin, where the love of God is absolutely necessary. On the other hand, the „new life” opens for man the space of liberty of life, where God forgives the human offences and the sins, both past and present. Well now the resume of the call to imitate God is the acceptance of the divine gift, which changes the man himself, and all the people, who seek the help and good councils to live the norm divine. These witnesses in the human mentality the consciousness of the existence based on the divine laws, which have in themselves the dimension eschatological.

DAS EWIGE WORT GOTTES UND ZEIT IM THEOLOGISCHEN GEDANKEN JOHANNES PAUL II

ZUSAMMENFASSUNG

„Im Anfang war das Wort, und das Wort was bei Gott, und das Wort war Gott“ (Joh 1,1). Jesus hat verkündet, dass Er als das Ewige Wort von seinem Vater gekommen ist. Er hat von seinem himmlischen Vater erzählt, der aus Liebe zur Welt Ihn als Erlöser der Menschen gesandt hat. Seine Botschaft hat die Dimension der göttlichen Liebe, die dem Menschen immer neue Perspektiven der Hoffnung geben kann. Seine Worten und seine Tätigkeit haben die Glaubwürdigkeit seiner Verkündigung bestätigt. Wie hl. Johannes Paul II in seinen theologischen Gedanken stellt vor, Jesus hat den Menschen die neue Dimension des Lebens gezeigt, das *durch* Gott, *in* Gott und *mit* Gott die wahren Früchte bringt. Jeder, der sich um seine Bekehrung und die Nachfolge Gottes bemüht, kann in sich die Wirkung der Gnade Gottes spüren. Nur Gott kann den Menschen das geben, was sonst der Mensch dem anderen Menschen nur versprechen kann. Und der Mensch erkennt erst nach vielen persönlichen Erlebnissen, dass nur *mit* Gott, *durch* Gott und *in* Gott das Leben Wert und Sinn hat. Aber um das zu erfahren, braucht es die wahre Beziehung zu Gott. Wer Gott ist und was er den Menschen gibt, ist größer als sich der Mensch vorstellen kann. Jesus hat durch seine Verkündigung von der Erlösung den Menschen die Perspektive der Ewigkeit gezeigt, die dem irdischen Leben neuen Sinn gibt. Er gibt als *Lehrer* und *Arzt* des Leibes und der Seele den Menschen die Gnade der Heilung. Die Heilung der Kranken zeigen die Notwendigkeit der Schließung des Wortes Gottes und des Lebens *mit* Gott, dass man nicht taub gegenüber der Botschaft Jesu sein darf und stumm gegenüber ihrer Verkündigung. Man kann nicht verkündigen, wenn man den sprechenden Gott nicht hört.

BIBLIOGRAFIA

- Balter L., *Jezus Chrystus, Jedyny Zbawiciel świata wczoraj, dziś i na wieki*, Communio 2 (1997), s. 125–128.
- Bartnik Cz., *Chrystus jako sens historii*, Wrocław 1987.
- Bartnik Cz., *Cur Deus homo*, w: *Bóg człowiekiem*, Lublin 1989, s. 347–358.
- Coda P. – Hennecke Ch., *La fede, evento e promessa*, Roma 2000.
- Dotolo C., *La rivelazione cristiana. Parola, evento, mistero*, Milano 2002.
- Ewertowski S., *Transcendencja ludzkiej osoby*, w: *Veritas Christi liberat*. Pod red. K. Parzych-Blakiewicz, P. Rabczyński, J. Wojtkowski, Olsztyn 2014, s. 187–202.
- Faricy R., *Building God's World*, New Jersey 1976.
- Fisichella R., *Dio e amore, Commento teologico-pastorale a „Deus caritas est”*, Citta del Vaticano 2006.
- Forte B., *Teologia della storia. Saggio sulla rivelazione, l'inizio e il compimento*, Milano 1991.
- Franciszek, *Posynodalna adhortacja apostolska „Christus vivit” do młodych i całego Ludu Bożego, Loreto, 25 marca 2019*, Poznań 2019.
- Gagliardi M., *La verita e sintetica. Teologia dogmatica cattolica*, Siena 2017.
- Gisel P., *La creazione*, Genova 1987.

- Góźdz K., *Realność więzi z Chrystusem*, w: *Teologia i świat osoby*, red. Cz. Bartnik, Lublin 2008, s. 30–35.
- <http://papiez.wiara.pl/doc/1558211.Duch-Swiety-wprowadza-nas-w-Boza-Prawde.Katechezapapieza-Franciszka-z-15-maja-2013-roku>.
- Jan Paweł II, *Incarnationis mysterium. Bulla ogłaszająca Wielki Jubileusz Roku 2000* (Watykan 29 listopada 1998).
- Jan Paweł II, *Jubileuszowy Rok Odkupienia*, Città del Vaticano 1985.
- Jan Paweł II, *Przemówienie na audyencji generalnej „Miłość Boga czeka na odpowiedź człowieka”* z 13 II 2002, L'Osservatore Romano (wersja polska) 4 (2002), s. 13.
- Jan Paweł II, *Przemówienie na audyencji generalnej „«Poszukiwany» przez Boga, człowiek «szuka» Boga”* z 5 VII 2000, L'Osservatore Romano (wersja polska) 1 (2001), s. 34–35.
- Jan Paweł II, *Redemptor hominis, Rzym, 4 marca 1979*, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 2000, s. 6–76.
- Jan Paweł II, *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela* (katechezy wygłoszone od 27 sierpnia 1986 do 19 kwietnia 1989), Città del Vaticano 1989.
- Jan Paweł II, *Wierzę w Kościół* (katechezy wygłoszone od 10 lipca 1991 do 30 sierpnia 1995), Città del Vaticano 1996.
- Jan Paweł II, *W Imię Przenajświętszej Trójcy ku Wielkiemu Jubileuszowi Roku 2000* (katechezy wygłoszone od 19 listopada 1997 do 21 marca 2001), Città del Vaticano 2002.
- Johannes Paul II, *Der Heilige Geist*, St. Ottilien 1993.
- Kraus G., *Nauka o łasce – Zbawienie jako łaska. Podręcznik teologii dogmatycznej*, Kraków 1999.
- Królikowski J., *Wokół podstaw teologii słowa Bożego*, w: *In Persona Christi*. Pod red. K. Góźdz, Lublin 2009, t. I, s. 315–330.
- Morwood M., *Understanding God and Jesus in a New Millenium*, Mystic 2002.
- Müller G. L., *Chrystologia – nauka o Jezusie Chrystusie. Podręcznik teologii dogmatycznej*, Kraków 1998.
- Penna R., *Lettera agli Efesini. Introduzione, versione e commento*, Bologna 1987.
- Pesch R., *Il vangelo di Marco*, Brescia 1980.
- Rahner K., *Corso fondamentale sulla fede. Introduzione al concetto di cristianesimo*, Cini-sello Balsamo, Milano 1990.
- Ratzinger J. – Benoît XVI, *Jésus de Nazareth. De l'entrée à Jérusalem à la Résurrection*, Librairie Éditrice Vaticane 2011.
- Ratzinger J., *Dio e il mondo*, Cinisello Balsamo 2001.
- Ratzinger J., *Voici quel est notre Dieu, Le credo du nouveau pape*, Paris 2001.
- Rychlicki Cz., *Bosko-ludzkie misterium chrześcijaństwa*, w: *In Persona Christi*. Pod red. K. Góźdz, Lublin 2009, t. I, s. 255–277.
- Scarafoni P., *I segni dei tempi. Segni dell'amore*, Milano 2002.
- Schweizer E., *Gesù la parabola di Dio. Il punto sulla vita di Gesù*, Brescia 1996.
- Sewe H.-Minnerath R., *La libertà dell'atto di fede*, w: *Il Concilio Vaticano II. Recezione e attualità alla luce del Giubileo*, (a cura di R. Fisichella), Milano 2000.
- Sienkiewicz E., *Osoba ludzka w kontekście encykliki Benedykta XVI „Deus caritas est”*, *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie* 13 (2008), s. 265–293.

